

Ochrona konsumenta przez Inspekcję Handlową

Inspekcja Handlowa (IH) jest wyspecjalizowanym organem kontrolnym powołanym do ochrony interesów i praw konsumentów oraz interesów gospodarczych państwa. Tworzą ją Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz 16 wojewodów, działających przy pomocy wojewódzkich inspektorów Inspekcji Handlowej. Najwyższa Izba Kontroli sprawdziła, czy IH wypełnia swoje ustawowe obowiązki. Skontrolowano Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Wojewódzkie Oddziały Inspekcji Handlowej w: Warszawie, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Białymstoku, Gdańsku, Krakowie, Szczecinie, Wrocławiu. Badaniem objęto okres od 2014 r. do 30 czerwca 2017 r.

Sporty zimowe

Głównym celem kontroli było sprawdzenie, czy państwo zapewnia odpowiednie warunki do rozwoju wyczynowych sportów zimowych. W toku badania starano się odpowiedzieć, czy stworzono warunki finansowe oraz organizacyjne umożliwiające rozwój sportów;

zapewniono warunki szkoleniowe oraz infrastrukturę sportową do uprawiania tych dyscyplin; osiągnięto zaplanowane efekty realizacji zadań. Kontrolę obejmującą lata 2014–2017 przeprowadzono w Ministerstwie Sportu i Turystyki, Polskim Komitecie Olimpijskim, Centralnym Ośrodku Sportu w Warszawie, dwóch ośrodkach przygotowań olimpijskich Centralnego Ośrodka Sportu, a także trzech gminach i siedmiu polskich związkach sportowych.

Sytuacje kryzysowe

Obszar działalności administracji publicznej w zakresie szeroko rozumianej ochrony ludności był już kilkakrotnie przedmiotem szczegółowej kontroli NIK. Dlatego omawiana kontrola w przypadku niektórych z obszarów (zwłaszcza obrony cywilnej) służyła w dużej części weryfikacji przyjętego sposobu eliminowania stwierdzonych w przeszłości nieprawidłowości. Skontrolowano Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Komendę Główną Państwowej Straży Pożarnej, Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, pięć urzędów wojewódzkich, sześć starostw powiatowych i siedem

urzędów gmin (miast). Badaniem objęto lata 2015–2017 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych).

Realizacja zadań NFZ

Wydatki bieżące ogółem na ochronę zdrowia w Polsce w 2017 r. stanowiły 6,7% PKB, z tego bieżące wydatki publiczne (w tym wydatki NFZ) 4,6% PKB. Ich poziom odbiegał od wartości notowanych w innych krajach europejskich. Podobnie sytuacja przedstawiała się przy porównaniu kwot wydatkowanych na jednego mieszkańca w tych krajach. Tak niskie nakłady publiczne na zdrowie w Polsce skutkują wysokim, w porównaniu z innymi państwami europejskimi, udziałem wydatków ponoszonych bezpośrednio przez pacjentów. Tym samym, uzależniają dostęp do usług medycznych od ich sytuacji ekonomicznej. Dlatego NIK postanowiła sprawdzić, czy działania Narodowego Funduszu Zdrowia prowadziły do poprawy dostępności świadczeń zdrowotnych. Skontrolowano Centralę NFZ i trzy oddziały wojewódzkie (kujawsko-pomorski, mazowiecki i śląski). Sprawdzany okres dotyczył roku 2017.

Umarzanie zaległości podatkowych

Analizie poddano postępowania w sprawie umorzenia zaległości podatkowych prowadzone przez organy podatkowe gmin. Sprawdzono, czy były rzetelne i zgodne z prawem. Badanie, którym objęto lata 2014–2017 (III kwartał), przeprowadzono w 24 jednostkach samorządu terytorialnego z sześciu województw, a w każdym z nich po jednej gminie wiejskiej, miejsko-wiejskiej, miejskiej i mieście na prawach powiatu.

Modernizacja szpitali

Izba skontrolowała, czy zadania przewidziane w „Programie inwestycji rozwojowych i modernizacyjnych w szpitalach wojewódzkich na lata 2009–2016” zostały prawidłowo sfinansowane i zrealizowane oraz czy osiągnięto zakładane efekty programu. Czynności kontrolne przeprowadzono w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Kujawsko-Pomorskiego, spółce Kujawsko-Pomorskie Inwestycje Medyczne, Centrum Onkologii im. prof. Franciszka Łukaszczyka w Bydgoszczy, Wojewódzkim Szpitalu Dziecięcym im. J. Brudzińskiego w Bydgoszczy oraz w Wojewódzkim Szpitalu

Specjalistycznym im. Błogosławionego księdza Jerzego Popiełuszki we Włocławku. Kontrolą objęto lata 2009–2016, a także działania wcześniejsze i późniejsze, jeśli miały wpływ na realizację lub wykonanie inwestycji będących przedmiotem kontroli.

Naturalne surowce lecznicze

Oceniono prawidłowość używania naturalnych surowców leczniczych przez zakłady lecznictwa oraz skuteczność nadzoru nad ich wykorzystywaniem. Kontrolą objęto 16 zakładów lecznictwa uzdrowiskowego oraz pięć urzędów wojewódzkich (z: dolnośląskiego, lubelskiego, kujawsko-pomorskiego, małopolskiego i zachodniopomorskiego). Badanie dotyczyło okresu od roku 2016 do 31 marca 2018 r.

Obrót i stosowanie leków weterynaryjnych

NIK oceniła system nadzoru nad obrotem i stosowaniem produktów zawierających substancje odurzające lub psychotropowe, wykorzystywanych w leczeniu zwierząt (w tym zwierząt towarzyszących). Kontrolę, która dotyczyła lat 2015–2017 (I półrocze), przeprowadzono w Głównym

Inspektoracie Weterynarii, pięciu Wojewódzkich Inspektoratach Weterynarii, pięciu Wojewódzkich Inspektoratach Farmaceutycznych oraz w 10 schroniskach z województw: podlaskiego, pomorskiego, małopolskiego, warmińsko-mazurskiego i zachodniopomorskiego.

Dostępność produktów leczniczych

Przedmiotem kontroli były działania organów państwa mające zapewnić dostępność produktów leczniczych. Sprawdzono m.in., czy organy administracji publicznej skutecznie współpracowały ze sobą w celu wyeliminowania nieprawidłowości w obrocie tymi produktami. Skontrolowano Ministerstwo Zdrowia, Główny Inspektorat Farmaceutyczny, Wojewódzkie Inspektoraty Farmaceutyczne: w Białymstoku, Gdańsku, Kielcach, Opolu, Poznaniu i Rzeszowie. Badanie dotyczyło okresu od początku 2016 r. do końca III kwartału 2017 r.

Samorządowe instytucje kultury

Kontrolerzy Izby sprawdzili, czy samorządy oraz samorządowe instytucje kultury właściwie organizują i prowadzą

działalność kulturalną, w tym: czy zapewniają odpowiednie warunki lokalowe i finansowe; czy oferta programowa jest dostosowana do potrzeb lokalnej społeczności; czy środki na prowadzenie działalności kulturalnej są wystarczające i prawidłowo oraz efektywnie wydatkowane; czy samorządy rzetelnie i skutecznie nadzorują działalność instytucji kultury. Kontroli poddano trzy urzędy marszałkowskie, trzy urzędy miasta, 12 instytucji kultury. Ponadto 262 samorządowe instytucje kultury objęto badaniem kwestionariuszowym. Dotyczyło ono lat 2015–2017.

Dodatki do żywności

Obecnie dopuszczonych jest ponad 330 dodatków, które w środkach spożywczych mogą pełnić 27 różnych funkcji technologicznych. Na etykietach produktów spożywczych producenci muszą wskazać wszystkie użyte substancje dodatkowe. Mogą je oznakować albo literą „E” z odpowiednim numerem i nazwą funkcji technologicznej, albo podać nazwę użytego dodatku i pełnioną przez niego funkcję. Ze względu na wagę tematu NIK oceniła, czy funkcjonujący system nadzoru nad stosowaniem dodatków w żywności zapewniał

odpowiednią jakość produktów spożywczych znajdujących się w obrocie oraz bezpieczeństwo zdrowotne konsumentów. Kontrolę przeprowadzono w Głównym Inspektoracie Sanitarnym i organach inspekcji sanitarnej szczebla powiatowego w województwach: pomorskim, świętokrzyskim, lubelskim, warmińsko-mazurskim, opolskim, podkarpackim, zachodniopomorskim i lubuskim; w Urzędzie Ochrony Konkurencji i Konsumenta oraz Wojewódzkich Inspektoratach Inspekcji Handlowej w Gdańsku, Kielcach, Lublinie, Olsztynie, Opolu, Rzeszowie, Szczecinie, Gorzowie Wielkopolskim; Głównym Inspektoracie Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych i wojewódzkich inspektoratach w: Gdańsku, Kielcach, Lublinie, Olsztynie, Opolu, Rzeszowie, Szczecinie, Zielonej Górze. Badanie dotyczyło lat 2016–2018 (I kwartał).

Transfer wiedzy i technologii

Skontrolowano działalność spółek utworzonych przez jednostki naukowe, w tym przez instytucje naukowe Polskiej Akademii Nauk i instytucje badawcze. Sprawdzono m.in. czy prowadzą one działalność zgodną ze swoimi ce-

lami statutowymi, czy przyniosła ona oczekiwane efekty i czy nadzór nad spółkami był prawidłowy i skuteczny. Badanie przeprowadzono w trzech uczelniach publicznych, trzech instytutach naukowych Polskiej Akademii Nauk, trzech instytutach badawczych, ośmiu spółkach prawa handlowego. Ponadto 39 spółek celowych objęto badaniem kwestionariuszowym. Kontrola dotyczyła lat 2013–2017 i okresu wcześniejszego, jeżeli zaistniałe zdarzenia miały wpływ na kontrolowaną działalność.

Inicjatywa LEADER

LEADER to narzędzie rozwoju obszarów wiejskich, które ma pomóc włączyć mieszkańców wsi w proces oddolnego podejmowania decyzji i działań mających na celu poprawę jakości ich życia. Program ten, współfinansowany z funduszy unijnych, jest realizowany przez lokalne grupy działania – stowarzyszenia, składające się z przedstawicieli władz publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców. NIK postanowiła sprawdzić, czy środki publiczne przeznaczone na wdrażanie inicjatywy LEADER w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich

2014–2020 zostały prawidłowo rozdysponowane. Skontrolowano sześć urzędów marszałkowskich, 13 lokalnych grup działania, w tym jedną objętą kontrolą doraźną. Badanie dotyczyło okresu 2015–2018 (I połowa).

Ochrona zabytków

Poważne zagrożenie dla dziedzictwa kulturowego, w tym w szczególności zabytków, mogą stanowić różnego rodzaju sytuacje kryzysowe, jak pożary, powódzie, wichury, katastrofy budowlane, ale również ataki terrorystyczne i konflikty zbrojne. Z tego względu niezwykle istotne jest zapewnienie właściwie zorganizowanej i skutecznej ochrony zabytków na wypadek takich sytuacji. Liczba obiektów zabytkowych na terenie poszczególnych województw jest zróżnicowana i waha się od 1653 w województwie świętokrzyskim do 8429 w dolnośląskim. W województwie lubuskim w rejestrze zabytków nieruchomości figurowało 4300 obiektów, co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców poszczególnych województw dawało najwyższy wynik w kraju – 4,2. Mając to na uwadze, NIK sprawdziła, jak w tym regionie

zrealizowano zadania dotyczące ich ochrony w sytuacjach kryzysowych. Skontrolowano Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Zielonej Górze, sześć starostw powiatowych, sześć urzędów gmin, dwa urzędy miast na prawach powiatu. Badaniem objęto lata 2016–2018.

Dostępność dworców dla niepełnosprawnych

NIK zbadała, czy modernizacja dworców kolejowych i ich otoczenia, przeprowadzona w latach 2014–2017, zapewniła osobom niepełnosprawnym lub o ograniczonej zdolności poruszania się dostęp do przewozów kolejowych. Kontrolę, która dotyczyła okresu 2014–2018, przeprowadzono w Polskich Kolejach Państwowych, a także Pomorskich Kolejach Metropolitalnych i Polskich Liniach Kolejowych.

Środowisko i gospodarka wodna

Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła w latach 2013–2014 badanie „Wykonywanie przez starostów obowiązków wynikających z ustawy – Prawo ochrony środowiska”. Stwierdzono wówczas

liczne nieprawidłowości. Teraz ponownie sprawdzono, czy powiaty, a także gminy, prawidłowo finansują ochronę środowiska i gospodarkę wodną. Skontrolowano siedem urzędów miast na prawach powiatu w: Jaworznie, Dąbrowie Górniczej, Tarnowie, Koninie, Legnicy, Radomiu, Płocku; dziewięć starostw powiatowych: w Bieruniu, Chrzanowie, Tarnowie, Turku, Poznaniu, Głogowie, Zgorzelcu, Koźienicach, Bełchatowie; sześć urzędów gmin w: Zabierzowie, Bolesławiu, Suchym Lesie, Przykonie, Mińsku Mazowieckim i Kleszczowie; pięć urzędów miejskich w: Bieruniu, Knurowie, Bogatyni, Głogowie, i Koźienicach. Badanie dotyczyło okresu od stycznia 2014 r. do stycznia 2018 r.

Prawa i obowiązki spadkobiercy

NIK sprawdziła, czy gminy prawidłowo realizowały prawa i obowiązki związane z dziedziczeniem. Kontrolę, która dotyczyła okresu od 2015 r. do lipca 2018 r. przeprowadzono w 18 urzędach. Wcześniej badaniem kwestionariuszowym objęto blisko 2,5 tys. gmin.

(red.)

„Informacje o wynikach kontroli”, przekazane do publikacji w grudniu 2018 r. i styczniu, lutym, marcu 2019 r., <www.nik.gov.pl>.